

Praktiskie rīki aizbildņiem

levads starptautiskajā
aizsardzībā

Praktiskie rīki aizbildņiem

levads starptautiskajā aizsardzībā

2023. gada oktobris

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) 2022. gada 19. janvārī tika pārveidots par Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru (*EUAA*). Visas atsauces uz *EASO*, *EASO* produktiem un struktūrām jāsaprot kā atsauces uz *EUAA*.

Manuskripts pabeigts 2023. gada septembrī

Ne Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*), ne Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*), ne personas, kas rīkojas *EUAA* vai *FRA* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025. gads

PDF ISBN 978-92-9410-371-0 doi: 10.2847/51870 BZ-03-23-276-LV-N

© Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*) un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*), 2025. gads

Vāka fotogrāfija, Photographee.eu © AdobeStock, 2025. gads

Atļauts reproducēt, norādot avotu. Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder *EUAA* vai *FRA*, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Par šo sēriju

Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (*EUAA*) un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*) ir apvienojušas spēkus, lai izstrādātu praktisko rīku sēriju aizbildņiem, kas atbild par bērniem bez pavadības, kuriem ir vajadzīga starptautiskā aizsardzība. Mērķis ir sniegt atbalstu aizbildņiem, pildot ikdienas uzdevumus un pienākumus patvēruma procedūras gaitā, tostarp īstenojot procedūru, ko paredz Regula (ES) Nr. 604/2013 (Dublinas III regula) ⁽¹⁾, un pagaidu aizsardzības procedūru. Praktisko rīku sērija pievēršas šādām tēmām:

- pagaidu aizsardzība;
- ievads starptautiskajā aizsardzībā;
- parastā patvēruma procedūra;
- pārrobežu procedūras.

Šie četri bukleti viens otru papildina.

Šo praktisko rīku mērķis ir ļaut aizbildņiem labāk informēt bērnu un palīdzēt viņam procesa laikā, tādējādi palīdzot bērnam labāk izprast attiecīgo darbību nozīmi. Tiks uzlabota bērna jēgpilnā līdzdalība un spēja pieņemt apzinātus lēmumus.

Labi funkcionējošas aizbildnības sistēmas ir būtiskas bērna interešu un tiesību veicināšanā. Aizbildņa pienākums ir nodrošināt vajadzīgo juridisko, sociālo, medicīnisko un psiholoģisko atbalstu konkrētās procedūras laikā un līdz brīdim, kad attiecībā uz nepilngadīgo ir rasts ilgtspējīgs risinājums.

Gatavojoties šo praktisko rīku izstrādei, *EUAA* un *FRA* konsultējās ar Eiropas Aizbildnības tīklu, veicot vajadzīgu ātru novērtējumu, lai definētu mērķus un praktisko rīku aptvertās tēmas.

Ņemot vērā sērijas mērķgrupu, rīki ir balstīti uz *FRA* un Eiropas Komisijas izdotu aizbildnības rokasgrāmatu ⁽²⁾, un tie atbilst *FRA* aizbildņu apmācības modeļiem ⁽³⁾, kā arī *EUAA* apmācības programmai ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Regula \(ES\) Nr. 604/2013](#) (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (OV L 180, 29.6.2013.).

⁽²⁾ *FRA* un Eiropas Komisija, [Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība. Rokasgrāmata par aizbildnības sistēmu stiprināšanu nolūkā nodrošināt cilvēku tirdzniecībā cietušu bērnu īpašās vajadzības](#), 2014. gada 30. jūnijs.

⁽³⁾ *FRA* e-apmācības tīmekļvietne ir pieejama šeit: <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

⁽⁴⁾ *EUAA* apmācības katalogs ir pieejams tīmekļvietnē: <https://euaa.europa.eu/publications/training-catalogue-20222023>.

Saturs

Saīsinājumu saraksts	5
Par šo rīku	6
1. Kas ir starptautiskā aizsardzība	7
1.1. Bēgļa statuss	8
1.2. Alternatīvā aizsardzība	9
2. Kādi ir galvenie starptautiskās aizsardzības principi	12
3. Kāds tiesiskais regulējums ir saistīts ar bērnu tiesībām starptautiskās aizsardzības jomā.....	16
3.1. Starptautiskais un reģionālais tiesiskais regulējums	16
3.2. ES tiesiskais regulējums.....	17
4. Kas man kā aizbildnim ir jādara, lai atbalstītu bērnu, kas iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu	20
4.1. Kā es varu atbalstīt bērnu	20
4.2. Kā nodrošināt bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrā.....	24
4.3. Kā veicināt bērna līdzdalību	26
1. pielikums. Papildu resursi	28
Attēlu saraksts	31

Saīsinājumu saraksts

Saīsinājums	Definīcija
CRC	ANO Konvencija par bērna tiesībām
Dalībvalstis	ES dalībvalstis
ECTK	Eiropas Cilvēktiesību konvencija – Eiropas Padome, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas grozīta ar 11. un 14. protokolu, 1950. gada 4. novembris, ETS 5
ES+ valstis	ES dalībvalstis un Šengenas līguma asociētās valstis
EST	Eiropas Savienības Tiesa
EUAA	Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra
FRA	Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra
KD	Kvalifikācijas direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija)
KEPS	Kopējā Eiropas patvēruma sistēma
Konvencija par bēgļa statusu	1951. gada Konvencija par bēgļa statusu un tās 1967. gada Protokols (ES patvēruma tiesību aktos un ES Tiesā saukta par “Ženēvas konvenciju”)
PPD	Patvēruma procedūru direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)
UND	Uzņemšanas nosacījumu direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)

Par šo rīku

Šis rīks ir veltīts ievadam starptautiskajā aizsardzībā ⁽⁵⁾.

Tā mērķis ir iepazīstināt jaunieceltos aizbildņus ar starptautiskās aizsardzības jēdzienu, iespējamām aizsardzības veidiem, kas tiek atzīti patvēruma procedūrā, attiecīgo tiesisko regulējumu un saistītajām bērnu tiesībām.

Šis rīks ir sadalīts četrās daļās:

1. Kas ir starptautiskā aizsardzība

Šajā nodaļā ir apkopotas pamatdefinīcijas, kas iekļautas starptautiskajos un ES tiesību aktos, un sniegts vispārējs pārskats par bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu.

2. Kādi ir galvenie starptautiskās aizsardzības principi

Šajā nodaļā ir izskaidrots neizraidīšanas princips, tiesības pieprasīt patvērumu, tiesības uz dzīvību un spīdzināšanas aizliegums.

3. Kāds tiesiskais regulējums ir saistīts ar bērnu tiesībām starptautiskās aizsardzības jomā

Šajā nodaļā ir sīki izklāstīti Konvencijā par bērnu tiesībām (CRC) ⁽⁶⁾ ietvertie principi un galvenās tiesības, kā arī to saistība ar starptautisko aizsardzību.

4. Kas man kā aizbildnim ir jādara, lai atbalstītu bērnu, kas iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu

Šajā nodaļā ir sniegti norādījumi aizbildnim par galvenajiem elementiem, kas jāņem vērā, atbalstot bērnu piekļuvi starptautiskajai aizsardzībai.

Šajā rīkā ir hipersaites uz papildu resursiem un informāciju par starptautisko aizsardzību.

Atruna

Šis rīks tika izstrādāts laikā, kad ES iestādes veica kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) reformu. Tā izstrādes laikā vairāki instrumenti bija pieejami tikai kā priekšlikumi, nevis kā galīgie un pieņemtie juridiskie dokumenti. Tāpēc šis rīks ir izstrādāts, pamatojoties uz KEPS instrumentiem, kas bija juridiskā spēkā tā izstrādes laikā.

Šajā rīkā ietvertā informācija tika izpētīta, izvērtēta un izanalizēta ar vislielāko rūpību. Tomēr šis dokuments nav izsmeļošs.

⁽⁵⁾ Plašāku informāciju par pagaidu aizsardzību sk. EUAA-FRA, [Praktiskie rīki aizbildņiem. Pagaidu aizsardzība no Ukrainas bēgošiem bērniem bez pavadonā](#), 2022. gada novembris.

⁽⁶⁾ ANO Ģenerālā asambleja, [Convention on the Rights of the Child](#) [Konvencija par bērnu tiesībām], 1989. gada 20. novembris, ANO, Līgumu sērija, 1577. sēj., 3. lpp.

1. Kas ir starptautiskā aizsardzība

Starptautiskā aizsardzība ir veids, kā valstis **aizsargā** trešo valstu valstspiederīgos, ja viņiem **draud vajāšana vai būtisks kaitējums viņu valstspiederības vai pastāvīgās dzīvesvietas valstī (ja viņi ir bezvalstnieki)**. Personai var būt nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ja tā baidās atgriezties savā izcelsmes vai pastāvīgās dzīvesvietas valstī, jo tai ir pamatotas bailes no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, vai ja tai draud būtisks kaitējums.

Starptautiskā līmenī 1951. gada Konvencija par bēgļa statusu un tās 1967. gada Protokols ⁽⁷⁾ ir galvenie juridiskie instrumenti starptautiskās aizsardzības jomā, jo īpaši attiecībā uz **bēgļa statusu** un **neizraidīšanas principu**. Konvencijā ir noteikts, kas ir bēglis, kādas ir bēgļa tiesības un kādi starptautiskie standarti jāievēro attiecībā uz bēgļiem.

Eiropas līmenī, lai reaģētu uz vajadzību pēc starptautiskas aizsardzības un pamattiesību ievērošanas, tika izveidota KEPS. Jo īpaši ar Direktīvu 2011/95/ES (KD) ⁽⁸⁾ tika ieviests **papildu starptautiskās aizsardzības veids, ko sauc par “alternatīvo aizsardzību”**.

Nemiet vērā, ka arī pagaidu aizsardzība ir viens no starptautiskās aizsardzības veidiem. Pagaidu aizsardzība ir ārkārtējs pasākums tūlītējas un pagaidu aizsardzības nodrošināšanai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā, ja tās ierodas no trešām valstīm un nespēj atgriezties savā izcelsmes valstī. Juridiskais pamats ir atrodams Padomes Direktīvā 2001/55/EK ⁽⁹⁾, kas tika pieņemta pēc konfliktiem bijušajā Dienvidslāvijā 2001. gadā, bet pirmo reizi tika izmantota tikai 2022. gada martā pēc Krievijas militārā iebrukuma Ukrainā. Padomes Direktīva 2001/55/EK tika iedarbināta, lai personas, kas pamet Ukrainu, varētu pieteikties pagaidu aizsardzībai un iegūt tūlītēju piekļuvi aizsardzībai ES.

Dažas dalībvalstis var piedāvāt bērniem arī citus valsts aizsardzības veidus, piemēram, uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz viņu nepilngadību, atļauju palikt valsts aizsardzībā, piemēram, humānu apsvērumu vai veselības apsvērumu dēļ, vai īpašu aizsardzību personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē.

⁽⁷⁾ ANO Ģenerālā asambleja, [Convention relating to the status of refugees](#) [Konvencija par bēgļa statusu], Ženēva, 1951. gada 28. jūlijs, ANO, Līgumu sērija, 189. sējums, 137. lpp., un [Protocol Relating to the Status of Refugees](#) [Protokols par bēgļa statusu], 1967. gada 31. janvāris, ANO, Līgumu sērija, 606. sējums, 267. lpp. (ES patvēruma tiesību aktos un Eiropas Savienības Tiesā saukta par “Ženēvas Konvenciju”).

⁽⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīva 2011/95/ES](#) (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija) (OV L 337, 20.12.2011.).

⁽⁹⁾ [Padomes Direktīva 2001/55/EK](#) (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001.).

Publikācija par šo tematu

Lai uzzinātu vairāk par pagaidu aizsardzības direktīvas piemērošanu bērniem, sk. *EUAA-FRA, Praktiskie rīki aizbildņiem. Pagaidu aizsardzība no Ukrainas bēgošiem bērniem bez pavadonā*, 2022. gada novembris.

1.1. Bēgļa statuss

1951. gada Konvencijā par bēgļa statusu ⁽¹⁰⁾ un KD ⁽¹¹⁾ ir noteikts, kas ir bēglis.

Pārstrādātās KD 2. panta d) punkts

“Bēglis” ir trešās valsts valstspiederīgais, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus valsts, kuras valstspiederīgais viņš ir, un kas nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību, vai bezvalstnieks, kas, atrazdamies ārpus savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, to pašu iepriekš minēto iemeslu dēļ nevar vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties un uz kuru neattiecas 12. pants [izslēgšana].

Pieteikuma iesniedzējs kvalificējas bēgļa statusam, ja konkrētā persona atbilst visiem bēgļa definīcijas kvalifikācijas kritērijiem, kas uzskaitīti turpmāk.

- Tā atrodas **ārpus** savas valstspiederības valsts vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts;
- Tā **pamatoti baidās no vajāšanas**;
- Vajāšanas pamatā ir viens vai vairāki no **pieciem iemesliem** (rase, reliģija, tautība, politiskie uzskati vai piederība kādai noteiktai sociālai grupai);
- Šādu baiļu dēļ pieteikuma iesniedzējs **nevar vai nevēlas izmantot savas valsts aizsardzību**;

Neviens no izslēgšanas noteikumiem nav piemērojams. Izslēgšana ir piemērojama, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka bērns (ja tas ir sasniedzis minimālo vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība) ir izdarījis, piemēram, kara noziegumus vai smagu nepolitisku noziegumu ārpus valsts, kurā bērns meklē patvērumu (vai – alternatīvās aizsardzības gadījumā – ka tas rada draudus dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai) ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta A punkta 2. apakšpunkts.

⁽¹¹⁾ KD 2. panta d) punkts.

⁽¹²⁾ KD noteiktie iemesli izslēgšanai no to personu loka, kuras var saņemt bēgļa statusu un alternatīvo aizsardzību, ir līdzīgi un izriet no 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F punkta noteikumiem. Tomēr ir jānorāda, ka KD paredzētie izslēgšanas iemesli attiecībā uz bēgļa statusu (12. pants) un alternatīvo aizsardzību (17. pants) nav pilnīgi vienādi. 17. panta 1. punktā nav iekļauti daži nosacījumi attiecībā uz smagiem noziegumiem (17. panta 1. punkta b) apakšpunkts), bet ir ieviesti papildu pamatojumi izslēgšanai no to personu loka, kuras var saņemt alternatīvo aizsardzību (17. panta 1. punkta d) apakšpunkts un 17. panta 3. punkts). Papildu norādījumus sk. EASO izdevumā *Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana*, 2017. gada janvāris.

KD ir definēti galvenie bēgļa definīcijā izmantotie jēdzieni, proti, vajāšanas darbības ⁽¹³⁾, vajāšanas dalībnieki ⁽¹⁴⁾, aizsardzības dalībnieki ⁽¹⁵⁾, katrs no pieciem vajāšanas iemesliem ⁽¹⁶⁾ un izslēgšanas pamatojums ⁽¹⁷⁾.

1.2. Alternatīvā aizsardzība

Bēgļa statusu var piešķirt tikai tad, ja pamatotās bažas par vajāšanu ir saistītas vismaz ar vienu no pieciem iepriekš minētajiem iemesliem. Ir arī citas situācijas, kad personas varētu tikt pakļautas būtiska kaitējuma riskam, ja tās atgrieztos savā izcelsmes valstī, un tādēļ tām būtu nepieciešama aizsardzība. ES patvēruma *acquis* paredz papildu starptautiskās aizsardzības veidu – alternatīvo aizsardzību.

Pārstrādātās KD 2. panta f) apakšpunkts

trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, ko nevar kvalificēt kā bēgli, bet attiecībā uz kuru ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī, vai ja bezvalstnieks atgrieztos savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, tam draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu (..), un uz kuru neattiecas 17. panta 1. un 2. punkts, un kas nevar vai šāda riska dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību

Persona ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, ja:

- tā **nekvalificējas** bēgļa statusa saņemšanai;
- un
- ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī, tai draudētu **reāls risks** ciest būtisku kaitējumu.

Būtisku kaitējumu veido:

- **nāves sods** vai tā izpilde; vai
- spīdzināšana vai **necilvēcīga** vai pazemojoša **attieksme** vai sods; vai
- smagi un individuāli **draudi civiliedzīvotāja dzīvībai** vai **veselībai** plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā ⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ KD 9. pants.

⁽¹⁴⁾ KD 6. pants.

⁽¹⁵⁾ KD 7. pants.

⁽¹⁶⁾ KD 10. pants.

⁽¹⁷⁾ KD 12. un 17. pants.

⁽¹⁸⁾ KD 15. pants.

Atbildīgā iestāde vienmēr vispirms pārbauda, vai pieteikuma iesniedzējs kvalificējas bēgļa statusam, un, ja nē, vai pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību ⁽¹⁹⁾.

1. attēls. Aizsardzības veidi

Bēgļa statuss

- Ārpus izcelsmes valsts vai pastāvīgās dzīvesvietas valsts.
- Pamatotas bailes no vajāšanas šādu iemeslu dēļ:
 - rase,
 - reliģija,
 - tautība,
 - politiskie uzskati vai
 - piederība noteiktai sociālai grupai.
- Nav aizsardzības izcelsmes valstī vai pastāvīgās dzīvesvietas valstī.
- Nav pamatojuma izslēgšanai.

Alternatīvās aizsardzības statuss

- Nav bēglis.
- Ārpus izcelsmes valsts vai pastāvīgās dzīvesvietas valsts.
- Reāls būtiska kaitējuma risks:
 - nāvessods vai tā izpilde,
 - spīdzināšana, necilvēcīga vai pazemojoša attieksme vai sods, vai
 - smagi un individuāli draudi plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā.
- Nav aizsardzības izcelsmes valstī vai pastāvīgās dzīvesvietas valstī.
- Nav pamatojuma izslēgšanai.

Ņemiet vērā, ka, pamatojoties uz saviem valsts tiesību aktiem, dažas ES+ valstis var arī piešķirt kādu no valsts aizsardzības veidiem, izmantojot starptautiskās aizsardzības procedūru vai iesniedzot īpašu pieprasījumu tieši kompetentajām iestādēm. Īpašas aizsardzības atļaujas, kuru pamatā ir humāni apsvērumi, netiek uzskatītas par starptautiskās aizsardzības veidu. Šāda veida atļaujas parasti ir ierobežotas laikā, un tās var tikt atjaunotas. Plašāku informāciju meklējiet savas valsts tiesību aktos.

Praktisks padoms

Ir svarīgi, lai jūs kā aizbildnis pārzinātu bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības definīcijas elementus, jo tad varēsiet sekmīgāk sniegt bērnam norādījumus patvēruma procesā, palīdzēt reģistrēt pieteikumu un sagādāt personiskajai intervijai vajadzīgos dokumentus un paziņojumus.

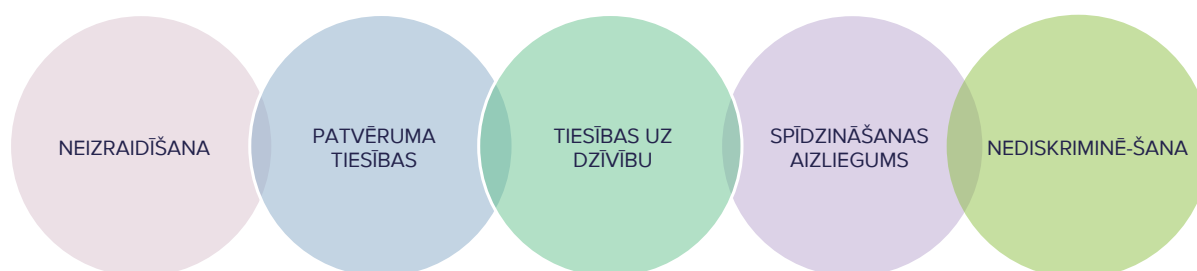
Piemēram, ja bērns jums norāda uz vajāšanas situāciju vai būtiska kaitējuma risku, ja bērns atgrieztos, jūs varētu uzsvērt, cik svarīgi ir šo informāciju nodot kompetentajai iestādei.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīva 2013/32/ES](#) (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija) (OV L 180/60, 29.6.2013.) (PPD), 10. panta 2. punkts.

2. Kādi ir galvenie starptautiskās aizsardzības principi

Starptautiskajās cilvēktiesībās ⁽²⁰⁾ ir noteikti valdību pienākumi rīkoties noteiktos veidos vai atturēties no konkrētām darbībām, lai veicinātu un aizsargātu personu vai grupu cilvēktiesības un pamatbrīvības. Cilvēktiesības parasti tiek uzskatītas par neatņemamām tiesībām, uz kurām personai ir tiesības tikai tāpēc, ka tā ir cilvēks. Tās ir balstītas uz universāluma, vienlīdzības un nediskriminēšanas pamatprincipiem, un tās ir nostiprinātas līgumos, starptautisko paražu tiesību normās, ES tiesību aktos, valstu tiesību aktos un citos standartos, kas tās definē un palīdz garantēt to pilnīgu izmantošanu. Cilvēktiesības attiecas uz visām personām, tostarp visām personām, kas lūdz starptautisko aizsardzību. Šeit jūs varat redzēt, kā dažas galvenās pamattiesības ir saistītas arī ar patvēruma tiesībām.

2. attēls. Saikne starp pamattiesībām un patvēruma tiesībām

Neizraidīšanas princips

Neizraidīšana nozīmē, ka valstis nedrīkst izraidīt vai nosūtīt personas atpakaļ uz valsti, ja ir iespējams, ka attiecīgo personu tur pakļaus vajāšanai un/vai spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodam. Neizraidīšanas princips ir starptautisko un ES bēgļu tiesību

⁽²⁰⁾ Cilvēktiesību komisāra birojs, "Starptautiskās cilvēktiesības", pieejams tīmekļvietnē <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>.

pamatprincips. Tas ir nostiprināts 1951. gada Konvencijā par bēgļa statusu ⁽²¹⁾ un vairākos cilvēktiesību instrumentos ⁽²²⁾.

Izraidīšanas aizliegums attiecas uz visām personām, kas atrodas valsts jurisdikcijā, arī saistībā ar neuzņemšanu un noraidīšanu pie robežām. Tas piemērojams ikvienam piespiedu pārvietošanas veidam, tostarp deportācijām, izraidīšanai, izdošanai, neoficiālai pārvietošanai vai pārsūtīšanai un neuzņemšanai pie robežas jebkurā patvēruma procesa posmā.

Neizraidīšanas princips ir piemērojams visos apstākļos neatkarīgi no personas juridiskā statusa (piemēram, migranti bez dokumentiem) un visos administratīvajos lēmumos, kas saistīti ar personas uzturēšanos teritorijā vai pārvietošanu prom no tās (piemēram, izraidīšana).

Neizraidīšanas princips aizliedz gan tiešu, gan netiešu izraidīšanu.

- **Tieša** izraidīšana ir personas nosūtīšana atpakaļ uz valsti, kurā tai var draudēt vajāšana un/vai spīdzināšana, necilvēcīga vai pazemojoša attieksme vai sods.
- **Netieša** izraidīšana (pazīstama arī kā ķēdes veida izraidīšana, sekundāra izraidīšana vai turpinoša izraidīšana) ir personas atgriešana uz trešo valsti bez pietiekamām garantijām, ka tā tiks aizsargāta pret izraidīšanu uz valsti, kur tai var draudēt vajāšana un/vai spīdzināšana, necilvēcīga vai pazemojoša attieksme vai sods.

Pirms ieceļošanas lieguma vai personu pārvietošanas uz trešām valstīm iestādēm katrā konkrētajā gadījumā jāveic **ticams** tiešas vai netiešas izraidīšanas riska **novērtējums**.

⁽²¹⁾ Konvencijas par bēgļa statusu 33. pants nosaka valsts pienākumu: neizraidīt vai neatgriezt bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvība un brīvība ir apdraudēta saistībā ar viņa rasi, reliģiju, tautību, piederību pie kādas konkrētas sociālas grupas vai saistībā ar viņa politiskajiem uzskatiem.

⁽²²⁾ ANO Ģenerālā asambleja, [Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment](#) [Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem], 1984. gada 10. decembris, ANO, Līgumu sērija, 1465. sēj., 85. lpp.; ANO Ģenerālā asambleja, [International Covenant on Civil and Political Rights](#) [Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām], 1966. gada 16. decembris, ANO, Līgumu sērija, 999. sēj., 171. lpp.; Eiropas Padome, [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms](#) [Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija], kas grozīta ar Protokolliem Nr. 11 un Nr. 14, 1950. gada 4. novembris, ETS 5 (ECTK); Eiropas Savienība, [Eiropas Savienības Pamattiesību harta](#), 2012. gada 26. oktobris, 2012/C 326/02.

Kolektīva izraidīšana

Ir aizliegta arī kolektīva izraidīšana.

Tas nozīmē, ka valstis nevar izraidīt personas, neizvērtējot viņu personīgos apstākļus un tādējādi nedodot viņiem iespēju iesniegt savus argumentus pret attiecīgās iestādes veikto pasākumu.

Aizlieguma mērķis ir garantēt, ka katrs lēmums par izraidīšanu tiek pieņemts, pamatojoties uz individuālu pārbaudi, ņemot vērā individuālos un kontekstuālos apstākļus.

Izraidīšana tiek raksturota kā “kolektīva”, ja katras grupā ietilpstošās personas lieta netiek saprātīgi un objektīvi izskatīta atsevišķi. Izraidītās grupas lielums nav būtisks – var pietikt tikai ar diviem cilvēkiem, lai to uzskatītu par grupu ⁽²³⁾.

Neizraidīšanas princips ir tieši saistīts ar tiesībām uz patvērumu, kas ietver prasību nodrošināt personām, kuras meklē starptautisko aizsardzību, piekļuvi teritorijai un taisnīgu un efektīvu patvēruma procedūru.

Praktisks padoms

Ir svarīgi, lai jūs kā aizbildnis labi izprastu neizraidīšanas principu. Tas ir vajadzīgs, lai visa patvēruma procesa laikā garantētu, ka bērniem netiks liegta ieceļošana valstī, kurā varētu lūgt aizsardzību, viņi netiks izraidīti vai nosūtīti atpakaļ uz valsti, kur viņus var pakļaut vajāšanai un/vai spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodam.

Jums arī jāinformē bērns par šo principu, lai viņš varētu norādīt uz jebkādu risku, ar ko bērns var saskarties savas pilsonības vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī vai trešā valstī, uz kuru viņš varētu tikt nosūtīts atpakaļ.

Patvēruma tiesības

Patvēruma tiesības ir pamattiesības, kas nodrošina, ka personai, kurai nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ir reāla iespēja iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu kompetentajai iestādei.

Starptautiskajās tiesībās un jo īpaši 1948. gada Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā ⁽²⁴⁾ ir noteikts, ka tiesības uz patvērumu ir neatņemamas un neaizstājamās tiesības, un jo īpaši noteikts, ka “katram cilvēkam ir tiesības meklēt patvērumu no vajāšanas citās valstīs un izmantot šo patvērumu”.

⁽²³⁾ ECTK 4. protokola 4. pants.

⁽²⁴⁾ ANO Ģenerālā asambleja, [Universal Declaration of Human Rights](#) [Vispārējā cilvēktiesību deklarācija], 14. pants, 1948. gada 10. decembris, 217 A (III).

ES līmenī tiesības uz patvērumu ir atzītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ⁽²⁵⁾.

Ir svarīgi atcerēties, ka piekļuves patvēruma procedūrai piešķiršana ne vienmēr nozīmē starptautiskās aizsardzības piešķiršanu pieteikuma iesniedzējam. Pieteikumu pienācīgi izskatīs kompetentā iestāde, kas pēc tam izdos lēmumu par aizsardzības piešķiršanu vai nepiešķiršanu konkrētajai personai.

Daudzi pieaugušie un bērni, kuriem var būt nepieciešama starptautiskā aizsardzība, nezina tiesības, pienākumus un procedūras, kas jāievēro, lai pieteiktos starptautiskajai aizsardzībai. Tāpēc tieši pirmās līnijas darbiniekiem migrācijas jomā ir būtiska loma, garantējot ikvienai personai tiesības uz patvērumu un nodrošinot piekļuvi starptautiskajai aizsardzībai. Tas tiek darīts, proaktīvi identificējot personas, kuras varētu vēlēties pieteikties starptautiskajai aizsardzībai, sniedzot viņiem attiecīgo informāciju par iespēju iesniegt patvēruma pieteikumu un nosūtīt viņus uz attiecīgajām iestādēm.

Vēlēšanos pieteikties patvērumam var izteikt jebkādā veidā. Tas nozīmē, ka to var izteikt arī mutiski, taču jāņem vērā, ka tādi vārdi kā “patvērums” vai “bēglis” nav obligāti jāizrunā. Pietiek ar jebkādā veidā izteiktu vēlmi lūgt starptautisko aizsardzību. Piemēram, pietiek minēt “bailes atgriezties”.

Praktisks padoms

Jums kā aizbildnim ir būtiska loma, nodrošinot, ka tiesības uz patvērumu tiek pilnībā ievērotas. Piemēram, jūs varat iekļaut bērnu patvēruma procedūrā, ja viņš ir izteicis vajadzību pēc patvēruma, neizmantojot konkrēti vārdus “patvērums” vai “starptautiskā aizsardzība”.

Spīdzināšanas aizliegums

Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes un soda aizliegums ir cieši saistīts ar **neizraidīšanas** principu, kas detalizēti izklāstīts iepriekšējā nodaļā. Valstīm ir pienākums **aizsargāt savā teritorijā esošās personas no šādas attieksmes vai soda riska**, neatkarīgi no tā, vai šis risks pastāv attiecīgajā teritorijā vai ārpus tās ⁽²⁶⁾. Tās ir saistošas cilvēktiesības.

⁽²⁵⁾ Eiropas Savienība, [Eiropas Savienības Pamattiesību harta](#), 18. pants, 2012. gada 26. oktobris, 2012/C 326/02.

⁽²⁶⁾ Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes vai soda aizliegums ES Pamattiesību hartas 4. pantā ir atzīts šādi: “Nevienam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodiem”. Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes un soda aizliegums ir absolūtas tiesības, kas nozīmē, ka nav pieļaujami izņēmumi vai ierobežojumi. Tas nozīmē, ka ne sabiedrības intereses, ne citu personu tiesības, ne upura darbības neatkarīgi no tā, vai tās ir bīstamas vai kriminālas, nevar attaisnot attieksmi, kas aizliegta ar šo pantu.

Tiesības uz dzīvību

Starptautiskajā līmenī tiesības uz dzīvību ir noteiktas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, kurā apstiprināts, ka “katram cilvēkam ir tiesības uz dzīvību, brīvību un personas neaizskaramību” ⁽²⁷⁾.

Tiesības uz dzīvību ir atzītas arī ES Pamattiesību hartā ⁽²⁸⁾. Dalībvalstīm un to amatpersonām ir pozitīvs pienākums aizsargāt dzīvību, tostarp veicot preventīvus pasākumus ⁽²⁹⁾. Tas izriet no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras, kura ir jāņem vērā arī hartā noteikto tiesību interpretācijā saskaņā ar 52. panta 3. punktu.

⁽²⁷⁾ Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 3. pants.

⁽²⁸⁾ ES Pamattiesību hartas 2. pants: “1. Ikvienai personai ir tiesības uz dzīvību. 2. Nevienam nedrīkst piespriest nāvessodu vai to izpildīt”.

⁽²⁹⁾ Preventīvie pasākumi varētu būt, piemēram, pasākumi, lai aizsargātu personu no noslīkšanas attiecīgās valsts teritoriālajos ūdeņos, lai aizsargātu personu no citu personu vardarbības un no paškaitējuma, kā arī lai katastrofas gadījumā aizsargātu cilvēkus, kas dzīvo bīstamu rūpniecības objektu tuvumā. Apsveriet to, ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs runā par pašnāvību vai aizturēts pieteikuma iesniedzējs apgalvo, ka viņam ir tuberkuloze vai HIV un ir vajadzīgas zāles. Šādos apstākļos valsts pārstāvjiem ir pienākums veikt preventīvus pasākumus, lai aizsargātu pieteikuma iesniedzēju dzīvību.

3. Kāds tiesiskais regulējums ir saistīts ar bērnu tiesībām starptautiskās aizsardzības jomā

3.1. Starptautiskais un reģionālais tiesiskais regulējums

Galvenais starptautiskais juridiskais instruments, kas saistīts ar bērnu tiesībām, ir *CRC*. Visas dalībvalstis ir ratificējušas šo konvenciju, un tām ir pienākums to piemērot visiem bērniem savā teritorijā neatkarīgi no viņu valstspiederības vai juridiskā statusa. *CRC* atzīst bērnu sociālās, ekonomiskās, politiskās, pilsoniskās un kultūras tiesības.

ANO Bērnu tiesību komiteja uzrauga, kā valstis, kas ir konvencijas puses, ievēro *CRC*, un izdod norādījumus un ieteikumus par konvencijas īstenošanu un interpretāciju.

ANO Konvencija par bērna tiesībām, 22. pants

Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai bērnam, kas vēlas iegūt bēgļa statusu vai kas tiek uzskatīts par bēgli saskaņā ar piemērojamām starptautiskajām vai attiecīgās valsts tiesībām un procedūrām, neatkarīgi no tā, vai bērnu pavada vai nepavada viņa vecāki vai kāda cita persona, nodrošinātu pienācīgu aizsardzību un humāno palīdzību to tiesību izmantošanā, kas izklāstītas šajā konvencijā un citos starptautiskos cilvēktiesībām vai humanitāriem jautājumiem veltītos dokumentos, kuru puses ir minētās valstis. (pievienots izcēlums)

Ir svarīgi atzīmēt, ka visas *CRC* noteiktās tiesības ir piemērojamas bērniem, kuri iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Tomēr, lai nodrošinātu patvēruma procesā iesaistīto bērnu, kuri tiek uzskatīti par īpaši neaizsargātiem, tiesības un aizsardzību, ir īpaši svarīgi apzināties viņu tiesības uz tālāk minēto:

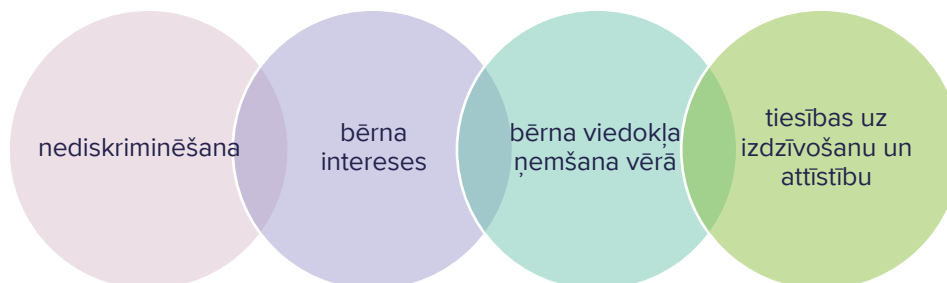
- patvērums,
- aizsardzība pret vardarbību, ļaunprātīgu izmantošanu un nolaidību,
- brīvība,
- ģimenes dzīve,
- vārda brīvība un tiesības būt informētam,
- izglītība,
- veselības aprūpe,
- izmitināšana,
- sociālais pabalsts un sociālais nodrošinājums,
- vārds, valstspiederība un identitāte.

CRC ietver četrus galvenos saistošos principus, kas nosaka konvencijā norādīto tiesību piemērošanu.

3. attēls. Konvencijas par bērna tiesībām četri galvenie saistošie principi

Reģionālā līmenī daudzas konvencijas un to attiecīgās līguma izpildes uzraudzības struktūras aizsargā arī patvērumu meklējošo bērnu tiesības ⁽³⁰⁾.

3.2. ES tiesiskais regulējums

Pašreizējā ES politika un tiesību akti nodrošina satvaru bērnu tiesību aizsardzībai patvēruma procesā, aptverot visus aspektus, tostarp uzņemšanas nosacījumus, viņu pieteikumu izskatīšanu un integrāciju.

Līgumā par Eiropas Savienību ⁽³¹⁾ ir noteikts ES pienākums veicināt bērnu tiesību aizsardzību. ES Pamattiesību harta, regulas un direktīvas, kā arī EST judikatūra ir sekmējusi minēto tiesību aizsardzības detalizētāku izstrādi ⁽³²⁾.

ES Pamattiesību harta ⁽³³⁾ ietver trīs vispārīgus principus, kas izriet no CRC, proti:

- bērniem ir jāļauj brīvi paust savu viedokli, un šis viedoklis atbilstīgi bērnu vecumam un briedumam ir jāņem vērā jautājumos, kas skar bērnu intereses;
- visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses;
- ikvienam bērnam ir jābūt tiesībām regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm.

⁽³⁰⁾ ECT; Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Eiropas Padome, [European Social Charter, Collected texts \(7th edition\)](#) [Eiropas Sociālā harta, Apkopotie teksti (7. izdevums)], atjaunināta 2015. gada 1. janvārī; Eiropas Padome, [Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse](#) [Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību], CETS Nr. 201, stājās spēkā 01.07.2010.; Eiropas Padome, [Convention on Action against Trafficking in Human Beings](#) [Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību], CETS Nr. 197, stājās spēkā 01.02.2008.

⁽³¹⁾ ES, [Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija](#), (OV C 326, 26.10.2012.).

⁽³²⁾ FRA, [Handbook on European law relating to the rights of the child](#) [Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem bērnu tiesību jomā], 2022. gada izdevums, 2022. gada februāris.

⁽³³⁾ ES Pamattiesību hartas 24. pants.

Seši likumdošanas instrumenti, kas tiek uzskatīti par KEPS “pamatelementiem”, paredz vairākus noteikumus, kas īpaši attiecas uz bērniem.

- **Uzņemšanas nosacījumu direktīva (UND)** ⁽³⁴⁾, kuras mērķis ir nodrošināt pieteikuma iesniedzējiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās dalībvalstīs, **tieši** attiecas uz bērniem un nepavadītiem nepilngadīgajiem, nosakot minimālos standartus pielāgotiem uzņemšanas nosacījumiem ⁽³⁵⁾.
- **PPD**, ar ko ievieš kopēju tiesisko regulējumu, lai mazinātu atšķirības starp dalībvalstu patvēruma procedūrām un nodrošinātu lēmumu pieņemšanas kvalitāti un efektivitāti, nosaka īpašas garantijas bērniem patvēruma procesa laikā ⁽³⁶⁾.
- **KD**, kurā izklāstīti nosacījumi trešo valstu valstspiederīgo vai bezvalstnieku kvalifikācijai un statusam kā bēgļiem vai alternatīvās aizsardzības saņēmējiem, ir paredzētas īpašas garantijas bērniem ⁽³⁷⁾. Tajā arī skaidri atzīts, ka daži pasākumi ir vajājoši tieši tāpēc, ka tie ir īpaši vērsti pret bērniem. Saskaņā ar KD vajāšanas darbības var izpausties kā darbības, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu vai pret bērniem ⁽³⁸⁾. Piemēram, nepilngadīgu personu rekrutēšana, sieviešu dzimumorgānu kropļošana/apgraizīšana, vardarbība ģimenē un mājās, piespiedu vai nepilngadīgu personu laulība ⁽³⁹⁾.
- **Dublinas III regulā**, ar ko paredz kritērijus, lai noteiktu, kura dalībvalsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ir ietverti īpaši noteikumi attiecībā

⁽³⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīva 2013/33/ES](#) (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija) (OV L 180, 29.6.2013.).

⁽³⁵⁾ Šajos apsvērumos un pantos UND atsaucas uz šādiem jēdzieniem un kategorijām: “nepilngadīgais” 2. panta d) punkts; “nepilngadīgais bez pavadības” 2. panta e) punkts; “ģimenes locekļi” 2. panta c) punkts; “pārstāvis” 2. panta j) punkts; “ģimenes vienotība” 9. apsvērums; “bērna intereses” 22. apsvērums un 2. panta j) punkts, 23. pants, 24. pants; “nepilngadīgā intereses” 11. panta 2. punkts; “mazāk aizsargātas personas” 21., 22. pants; dokumentācija 6. pants; “nepilngadīgā bez pavadības ģimenes locekļu meklēšana” 24. panta 3. punkts.

⁽³⁶⁾ Šajos apsvērumos un pantos PPD atsaucas uz šādiem jēdzieniem un kategorijām: “nepilngadīgais” 2. panta l) punkts; “nepilngadīgais bez pavadības” 2. panta m) punkts; “pārstāvis” 2. panta n) punkts un 25. pants; “bērna intereses” 33. apsvērums, 2. panta n) punkts, 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts, 25. panta 6. punkts; nepavadītu bērnu tiesības piekļūt bezmaksas juridiskajai informācijai 25. panta 4. punkts; “vecuma noteikšana” 25. panta 5. punkts; bērna tiesības iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu un, ja bērns ir bez pavadības, starptautiskās aizsardzības pieteikumu viņa vārdā var iesniegt kompetentas iestādes, kā noteikts 7. panta 3. punktā.

⁽³⁷⁾ Šajos apsvērumos un pantos KD atsaucas uz šādiem jēdzieniem un kategorijām: “nepilngadīgais” 2. panta k) punkts; “ģimenes locekļi” 2. panta j) punkts; “nepilngadīgais bez pavadības” 2. panta l) punkts; “ģimenes vienotība” 18. apsvērums; bērna/nepilngadīgā intereses 18., 19., 27., 38. apsvērums un 20. panta 5. punkts; tiesības uz informāciju 22. un 31. pants; “ģimenes vienotības saglabāšana” 23. pants; “ģimenes meklēšana” 31. panta 5. punkts; “vajāšanas veidi, kas īpaši attiecas uz bērniem” 28. apsvērums.

⁽³⁸⁾ KD 9. panta 2. punkta f) apakšpunkts un 10. pants.

⁽³⁹⁾ [UNHCR, Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#) [Pamatnostādnes par starptautisko aizsardzību Nr. 8: Bērnu pieteikumi par patvēruma piešķiršanu saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu], 2009. gada 22. decembris, HCR/GIP/09/08.

uz bērniem, nosakot bērniem īpašas garantijas un īpašus kritērijus atbildīgās dalībvalsts noteikšanai ⁽⁴⁰⁾.

- **Eurodac regulā**, kas ir juridiskais pamats ES datubāzei pirkstu nospiedumu salīdzināšanai, lai nodrošinātu Dublinas III regulas efektīvu īstenošanu, ir atsauce uz bērna interesēm ⁽⁴¹⁾.
- **Pagaidu aizsardzības direktīva** ⁽⁴²⁾, kurā noteikti obligātie standarti pagaidu aizsardzības nodrošināšanai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā. Tā pirmoreiz tika īstenota 2022. gada martā pēc Krievijas militārā iebrukuma Ukrainā. Tā nosaka dalībvalstīm noteiktus pienākumus aizsargāt bērnus, un Eiropas Komisija ir sniegusi ieteikumus par to, kā šos pienākumus izpildīt ⁽⁴³⁾.

Publikācija par šo tematu

Lai uzzinātu vairāk par pagaidu aizsardzības direktīvas piemērošanu bērniem, sk. *EUAA-FRA, Praktiskie rīki aizbildņiem. Pagaidu aizsardzība no Ukrainas bēgošiem bērniem bez pavadonā*, 2022. gada novembris.

⁽⁴⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Regula \(ES\) Nr. 604/2013](#) (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (OV L 180, 29.6.2013.), 6. un 8. pants.

⁽⁴¹⁾ Bērna intereses, kā tās ir definētas 35. apsvērumā Eiropas Parlamenta un Padomes [Regulā \(ES\) Nr. 603/2013](#) (2013. gada 26. jūnijs) par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas Eurodac izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar Eurodac datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta versija) (OV L 180, 29.6.2013.).

⁽⁴²⁾ [Padomes Direktīva 2001/55/EK](#) (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001.).

⁽⁴³⁾ Eiropas Komisija, tīmekļa lapa "Pagaidu aizsardzība" ir pieejama tīmekļvietnē https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en?prefLang=lv.

4. Kas man kā aizbildnim ir jādara, lai atbalstītu bērnu, kas iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu

4.1. Kā es varu atbalstīt bērnu

Kopumā starptautiskie un Eiropas standarti piešķir turpmāk minētos uzdevumus un pienākumus nepavadītu bērnu aizbildņiem, lai nodrošinātu šādu bērnu interešu ievērošanu.

Publikācija par šo tematu

Sīkāks pārskats par aizbildņa uzdevumiem procedūras gaitā ir iekļauts šajā izdevumā – EUAA-FRA, *Practical Tool for Guardians – The asylum procedure* [Praktiskie rīki aizbildņiem. Patvēruma procedūra], 2023. gada oktobris.

Aizsargāt bērna drošību un labklājību

- Esiet pieejami un sasniedzami un veltiet pietiekami daudz laika katram bērnam.
- Veidojiet uzticības attiecības ar bērnu, izturieties pret bērnu ar ievērību un cieņu.
- Aizsargājiet bērnu, tostarp nodrošinot, ka bērns saņem atbilstošu aprūpi un pakalpojumus, un aizsargājot bērnu pret visiem vardarbības un ekspluatācijas veidiem un riskiem.
- Atbalstiet un veiciniet bērna īpašo vajadzību vai papildu neaizsargātības noteikšanu un/vai izvērtēšanu un nosūtiet bērnu vajadzīgo pakalpojumu saņemšanai.
- Palīdziet bērnam iestāties skolā vai izglītības programmās un pieteikties uz bērnam vajadzīgajiem pakalpojumiem.
- Atbalstiet bērnu pārejā uz pieaugušo dzīvi un neatkarīgu dzīvi.
- Pārbaudiet ģimenes saites un atbalstiet ģimenes meklēšanu un/vai ģimenes atkalapvienošanu, ja tas ir bērna interesēs.
- Palīdziet bērnam visos administratīvajos jautājumos.

Veicināt bērna līdzdalību, uz klausot viņa viedokli, un radīt iespēju citiem ņemt vērā bērna viedokli, vienlaikus sniedzot informāciju bērnam

Kā aizbildnim jums jāinformē bērns par viņa tiesībām, pieejamajiem pakalpojumiem un dažādām procedūrām, kas attiecas uz bērnu, tai skaitā par konkrētām darbībām un iespējamiem procedūru iznākumiem. Jums proaktīvi jāiesaista bērns visu lēmumu pieņemšanā, kā arī jāgarantē konfidencialitātes principa ievērošana, lai bērns justos drošs un varētu paust savu viedokli.

Rīkoties kā starpniekam bērna saziņā ar citiem

- Rīkojieties kā bērna aizstāvis un aizstāviet bērna tiesības un intereses attiecībā ar dažādām valsts iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem un noteiktās procedūrās. Nodrošiniet, ka bērnam ir pieejama citu dalībnieku, piemēram, juristu vai sociālo darbinieku, sniegtā informācija.
- Atbalstiet bērnu dažādās procedūrās un palīdziet bērnam saprast oficiālās saziņas saturu, lēmumu pieņemšanas un procedūru būtību un to, ko tie nozīmē bērnam; nodrošiniet izpratni un piemērotu interpretāciju vai, ja nepieciešams, iesaistiet kultūrmediatorus.

Palīdzēt atrast ilgtspējīgu risinājumu, kas atbilst bērna interesēm

- Palīdziet atrast un īstenot bērna interesēm atbilstošu ilgtspējīgu risinājumu ierašanās valstī, izcelsmes valstī vai trešā valstī.

Vajadzības gadījumā realizēt tiesībspēju, atbalstīt bērnu juridiskos procesos un nodrošināt piekļuvi juridiskajai palīdzībai un konsultācijām

- Ņemot vērā bērna ierobežoto tiesībspēju, palīdziet to realizēt, piemēram, parakstot oficiālus dokumentus bērna vārdā.
- Iesniedziet pieteikumu par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu bērnam, ja tas ir bērna interesēs.
- Pavadiet bērnu uz uzklaušīšanām un intervijām.
- Nodrošiniet, ka tiek ievērotas bērna tiesības uz juridisko palīdzību; dažos gadījumos tas varētu ietvert juridisko informāciju, konsultācijas un pārstāvību.
- Pārvaldiet bērna īpašumu.
- Sniedziet informētu piekrišanu bērna medicīniskajām pārbaudēm un ārstēšanai, tostarp attiecīgā gadījumā medicīniskai pārbaudei vecuma noteikšanas nolūkā, pamatojoties uz apspriešanos ar bērnu un saskaņā ar bērna interesēm ⁽⁴⁴⁾.

⁽⁴⁴⁾ Sīkāku informāciju sk. EASO, *Praktiskā rokasgrāmata par vecuma noteikšanu. Otrais izdevums*, 2018. gads.

Saistītie apmācības materiāli

Lai uzzinātu vairāk par jūsu kā aizbildņa uzdevumiem un uzlabotu savas prasmes, ielūkojieties apmācības materiālos, ko *FRA* ir izstrādājusi ciešā sadarbībā ar Eiropas Aizbildnības tīklu un kas ir pieejami tīmekļvietnē <https://e-learning.fra.europa.eu/>. Apmācības pamatā ir starptautiskie un ES standarti, jo īpaši *CRC*, Eiropas Padomes standarti un ES tiesību akti.

Apmācības materiāli aptver nepavadītu bērnu aizbildņu pakalpojumu un apmācības daudzveidīgos aspektus visā ES, piedāvājot standartizētu zināšanu apguvi. Apmācību var pielāgot arī dažādu auditoriju, piemēram, nozares speciālistu, mācībspēku vai brīvprātīgo, kā arī valsts vai vietējām vajadzībām. Tās pamatā ir iepriekšējais *FRA* darbs aizbildnības jomā.

Saistītais Eiropas Padomes ieteikums

Plašāku informāciju par efektīvu aizbildnību nepavadītiem un no ģimenes nošķirti bērniem migrācijas kontekstā sk. Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikumā dalībvalstīm CM/Rec(2019)11⁽⁴⁵⁾.

Kas jāņem vērā saistībā ar starptautisko aizsardzību īsumā

Jo īpaši attiecībā uz nepavadītiem bērniem starptautiskās aizsardzības kontekstā jums būtu jāpievērš uzmanība šādiem aspektiem.

- **Bērna konkrētās situācijas izvērtējums atbilstoši tam, kas ir bērna interesēs.** Tas nozīmē, ka kopā ar bērnu tiek apsvērti un izvērtēti visi iespējamie likumīgie ceļi, piemēram, starptautiskā aizsardzība, pagaidu aizsardzība vai citi iespējamie likumīgie ceļi. Atkarībā no valsts šo izvērtējumu var veikt bērnu aizsardzības iestādes un/vai patvēruma iestādes, iesaistot jūs kā iecelto aizbildni.
- **Reģistrācija.** Jums kā aizbildnim būtu jāpalīdz bērnam reģistrēties un iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu saskaņā ar valsts procedūru. Ņemiet vērā, ka var būt gadījumi, kad bērnam ir izdevīgāk pieprasīt valsts aizsardzību, un jums būs jāpalīdz bērnam īstenot arī tādu procedūru (piemēram, pieprasīt uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz viņa nepilngadību, pieprasīt atļauju palikt valsts aizsardzībā, piemēram, humānu, izglītības vai veselības apsvērumu dēļ, pieprasīt īpašu aizsardzību personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē).

⁽⁴⁵⁾ Ministru komitejas [Recommendation CM/Rec\(2019\)11](#) Ieteikums CM/Rec(2019)11 dalībvalstīm par efektīvu aizbildnību nepavadītiem un no ģimenes nošķirti bērniem migrācijas kontekstā, pieņemts 2019. gada 11. decembrī.

Publikācija par šo tematu

Lai uzzinātu vairāk par šo konkrēto posmu, sk. *EASO, Praktiskā rokasgrāmata par reģistrāciju. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniegšana*, 2021. gada decembris.

- **Personiskā intervija.** Ja par bērnu ir sāкта patvēruma procedūra, jums ir jāpārlicinās, ka viņš saprot personiskās intervijas nozīmi un iespējamo iznākumu.

Publikācija par šo tematu

Lai uzzinātu vairāk par šo konkrēto posmu, sk. *EUAA rokasgrāmatas par dažādiem tematiem, kas saistīti ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu*. Visas rokasgrāmatas ir pieejamas šeit: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

- **Izmitināšana.** UND nodrošina, ka visiem bērniem ir garantēts uzņemšanas nosacījumu standarta līmenis. Turklāt tajā ir definētas mazāk aizsargātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju (tostarp bērnu bez pavadības) īpašas kategorijas un ir noteikts pienākums ņemt vērā šādu mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības⁽⁴⁶⁾. Tajā ir paredzēts arī mazāk aizsargātu personu īpašo uzņemšanas vajadzību izvērtējums⁽⁴⁷⁾. UND 23. pantā ir noteikts mērķis nodrošināt, ka pirmām kārtām tiek ņemtas vērā bērna intereses. UND 24. pantā ir paredzēti noteikumi par bērnu bez pavadības uzņemšanu un attieksmi pret viņiem.

Publikācija par šo tematu

Plašāku informāciju sk. *EASO, EASO vadlīnijas par nepavadītu bērnu uzņemšanas apstākļiem – praktiskie standarti un rādītāji*, 2018. gada decembris.

- **Piekļuve izglītībai.** UND nosaka, ka dalībvalstis nodrošina pieteikuma iesniedzējiem, kas ir bērni, piekļuvi izglītības sistēmai, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā saviem valstspiederīgajiem, kamēr viņi faktiski nav izraidīti⁽⁴⁸⁾. Pēc uzņemšanas skolā bērniem bez pavadības ir jābūt pieejamiem tādiem pašiem pakalpojumiem, kādi pieejami bērniem, kuri ir attiecīgās valsts valstspiederīgie, ņemot vērā bērnu bez pavadības īpašās vajadzības. Jums kā aizbildnim būtu jāpārlicinās, ka patiešām ir nodrošināta piekļuve kvalitatīvai izglītībai. Jums var būt jāsniedz bērnam atbalsts administratīvo prasību izpildē, piemēram, lai apstiprinātu iepriekš iegūto grādu vai diplomu vai atvieglotu piekļuvi valodas apguves nodarbībām.
- **Piekļuve medicīniskai vai citai palīdzībai.** UND vairākos pantos ir atsauce uz veselības aprūpi⁽⁴⁹⁾. Bērni bez pavadības ir personas, kam var būt īpašas vajadzības, tāpēc tām

⁽⁴⁶⁾ UND 21. pants.

⁽⁴⁷⁾ UND 22. pants.

⁽⁴⁸⁾ UND 14. pants.

⁽⁴⁹⁾ UND 13., 17. un 19. pants.

pienākas medicīniska vai cita veida palīdzība. Tajā ietilpst, piemēram, psiholoģisks atbalsts bērniem, kas bijuši liecinieki kara noziegumiem, vai pakalpojumi bērniem, kas ir izvarošanas upuri. Kā aizbildnim jums ir jānodrošina, ka bērns ir pieteikts attiecīgajiem pakalpojumiem un var faktiski tos saņemt.

- **Ģimenes atkalapvienošana.** Aizbildnim ir jāveicina cieša kontakta nodrošināšana ar bērna vecākiem, ja tas atbilst bērna interesēm. Ja bērnam nav kontakta ar vecākiem vai ģimenes locekļiem vai viņš nezina viņu atrašanās vietu, aizbildnim būtu jāmudina iestādes sākt ģimenes meklēšanu un attiecīgā gadījumā ierosināt ģimenes atkalapvienošanos.

Publikācija par šo tematu

Lai uzzinātu vairāk par aizsardzības pasākumiem patvēruma procesā, sk. *EUAA-FRA, Practical Tool for Guardians – The asylum procedure* [Praktiskie rīki aizbildņiem. Patvēruma procedūra], 2023. gada oktobris.

Alternatīvi likumīgie ceļi, kas pieejami jūsu valstī

Aizpilda ES+ valsts.

Informāciju par alternatīviem likumīgajiem ceļiem konkrētās valstīs var atrast EUAA platformā “Kas ir kas” tīmekļvietnē <https://whoiswho.euaa.europa.eu/>.

Ņemiet vērā, ka “citi likumīgie ceļi” nedrīkstētu apgrūtināt bērniem iespēju pieteikties starptautiskajai aizsardzībai, ja rodas tāda nepieciešamība.

4.2. Kā nodrošināt bērna interešu ievērošanu patvēruma procedūrā

Bērna interešu izvērtēšanā pienācīga uzmanība ir jāpievērš bērna viedoklim; vecāku vai aizbildņa/aprūpētāja viedoklim; bērna identitātei; bērna ģimenes videi, ģimenes attiecībām un kontaktiem; situācijai viņa izcelsmes valstī; viņu aizsardzības vajadzībām; bērna aprūpei, aizsardzībai un drošībai, tostarp bērna labklājībai un attīstībai; neaizsargātības situācijām, tostarp riskiem, ar ko bērns saskaras, un aizsardzības avotiem, integrācijas līmenim

uzņēmējvalstī; kā arī garīgās un fiziskās veselības stāvoklim, izglītībai un sociālekonomiskajiem apstākļiem ⁽⁵⁰⁾.

Minēto analīzi var veikt sociālie darbinieki, kurus nodarbina patvēruma iestāde, vai citi dalībnieki, kas pēc tam iesniedz šādu analīzi patvēruma iestādei. Analīze ir jāveic, ņemot vērā bērna dzimumu, seksuālo orientāciju vai dzimumidentitāti, nacionālo, etnisko vai sociālo izcelsmi, reliģiju, invaliditāti, migrācijas vai dzīvesvietas statusu, pilsonības statusu, vecumu, ekonomisko statusu, politiskos vai citus uzskatus ⁽⁵¹⁾, kultūras piederību un valodu vai citu statusu.

Praktisks padoms

Jums kā aizbildnim ir jānodrošina, ka iestādes novērtē bērna intereses ikreiz, kad tiek pieņemti lēmumi, kas ietekmē bērnu ⁽⁵²⁾. Tie var ietvert, piemēram, lēmumus par drošību, izmitināšanu, izglītību, veselības aprūpi, brīvā laika pavadīšanas iespējām, juridisko pārstāvību, iespējamo pārvietošanu un/vai pārcelšanu uz citu dalībvalsti vai citu ilgtspējīgu risinājumu, kā arī ģimenes meklēšanu un ģimenes atkalapvienošanos. Novērtēšanas laikā ir jāievēro bērna tiesības tikt uzklautam (sk. nākamo sadaļu).

Jums ir jāseko līdzi lēmumiem, kas negatīvi ietekmē bērnu, izmantojot jebkuru piemērotu mehānismu, jāiejaucas, ja bērna labklājība ir apdraudēta, un savu pilnvaru robežās jāapstrīd ikviens lēmums, kas tiek uzskatīts par pretēju un/vai neatbilstošu bērna interesēm.

Lai izprastu bērna intereses, lēmumu pieņēmējiem ir vispusīgi jāizvērtē bērna vajadzības patvēruma procedūrā un jāņem vērā šīs vajadzības. Tas nozīmē atbalstīt bērnu visā administratīvajā procedūrā, kā arī spēt iejaukties iestāžu darbā, ja bērnam ir īpašas vajadzības, piemēram, izmitināšanas, izglītības un veselības aprūpes jomā. Jūsu uzdevums ir veicināt bērna labklājību un reaģēt, ja bērnam rodas grūtības saskarsmē ar iestādēm un administratīvo sistēmu.

⁽⁵⁰⁾ UNHCR, *2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child* [2021. gada UNHCR Vadlīnijas par interešu nodrošināšanas procedūru – bērna interešu izvērtēšana un noteikšana], 2021. gada maijs.

⁽⁵¹⁾ ANO, Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas *Joint general comment No. 3 (2017)* [Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 3 (2017)] un Bērna tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos, 2017. gada 16. novembris, I sadaļas 3. punkts.

⁽⁵²⁾ ANO Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja, *Joint general comment No. 3 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 22 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on the general principles regarding the human rights of children in the context of international migration* [Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 3 (2017) un Bērna tiesību komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos]; 2017. gada 16. novembris, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22; ANO Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja, *Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return* [Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 4 (2017) un Bērna tiesību komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 23 (2017) par valsts pienākumiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs], 2017. gada 16. novembris, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23.

Publikācija par šo tematu

Sīkāku informāciju par konkrētām darbībām, kas jāveic patvēruma procedūras laikā, sk. citā šīs sērijas rīkā – EUAA-FRA, *Practical Tool for Guardians – The asylum procedure* [Praktiskie rīki aizbildņiem. Patvēruma procedūra], 2023. gada oktobris.

Visaptverošu pārskatu sk. EASO, *Praktiskā rokasgrāmata par bērna interesēm patvēruma procedūrās*, 2019. gads.

Praktisks padoms

Jums kā aizbildnim būtu jāpiedalās attiecīgajos novērtējumos par bērnu, lai nodrošinātu, ka bērna tiesības un intereses ir galvenais apsvērums visos lēmumu pieņemšanas procesos un ka tiek ievērotas bērna tiesības tikt uzklautam. Tas ir prasīts CRC 12. pantā un ES Pamattiesību hartas 24. pantā.

4.3. Kā veicināt bērna līdzdalību

Tiesības tikt uzklautam (CRC 12. pants) nosaka bērnu tiesības uz to, lai viņu viedoklis tiktu uzklauts un ņemts vērā atbilstoši viņu vecumam un briedumam. Šīs tiesības attiecas uz visiem lēmumiem, kas skar bērnu, tostarp saistībā ar pakalpojumu sniegšanu un saistībā ar administratīvo un tiesas procesu. Bērniem var būt dažādas vajadzības, lai panāktu, ka viņu uzskati tiek sadzirdēti un uzklauti, daži bērni var būt kautrīgi, dažiem var būt dzirdes vai runas traucējumi, dažiem bērniem var būt nepieciešams tulks. Daži bērni var būt pieraduši pie viedokļa formulēšanas un izteikšanas, dažiem to izdarīt var būt grūtāk. Tā kā iestāžu lēmumi ne vienmēr atbilst bērna vēlmēm, aizbildnim ir arī jākontrolē bērna cerības.

Attiecībā uz nepavadītiem bērniem, kuri ir pieprasījuši starptautisko aizsardzību, vairumā gadījumu valsts amatpersonām un pakalpojumu sniedzējiem būs jānodrošina, ka šādi bērni saņem tulka palīdzību un ka mutiskās tulkošanas pakalpojumi atbilst kvalitātes standartiem, netraucē komunikācijas saturu un būtību, ir neitrāli un nevienā brīdī nebiedē bērnu. Bērnā var būt būtisks tulka un lietas darbinieka dzimums, tāpēc būtu jānoskaidro, kam bērns dod priekšroku, īpaši gadījumā, ja bērns ir vardarbības vai ekspluatācijas upuris vai ir plānots pārrunāt citas sensitīvas tēmas.

Šīs tiesības ir cieši saistītas ar tiesībām būt informētam. Bērnā vienmēr ir tiesības pieprasīt un saņemt informāciju un dalīties ar to ⁽⁵³⁾. Informācija jāsniedz bērnam saprotamā valodā. Par informācijas sniegšanu bērnam ir atbildīgi visi dalībnieki, kas ir saskarsmē ar bērnu, taču tas ir arī ļoti svarīgs jūsu kā aizbildņa lomas aspekts. Bērns var nesaņemt pienācīgu informāciju vai var pārprast vai aizmirst saņemto informāciju. Šīs tiesības ir cieši saistītas ar nepieciešamību saņemt juridisko palīdzību.

Patvēruma kontekstā vienmēr būtu jānodrošina tiesības uz konfidencialitāti. Bērns būtu jāinformē par to, ka visa sniegtā informācija ir konfidenciāla un ka tā nekādā gadījumā netiks nodota izcelsmes valsts iestādēm. Šī informācija būtu jāsniedz bērnam draudzīgā veidā, tostarp ņemot vērā bērna vecumu un briedumu.

Praktisks padoms

Jums kā aizbildnim ir pienākums pārliecināties, ka attiecīgā informācija sasniedz bērnu.

Citi praktiski pasākumi varētu būt šādi: iedrošināt bērnus runāt un ļaut tiem runāt, nepārtraucot tos, kā arī nekritizēt, nenoliegt un neapšaubīt bērnu sniegto informāciju. Dodiet bērniem un ģimenēm tiesības uzdot jautājumus un noteikti saņemiet to piekrišanu pirms informācijas nodošanas tālāk. Atvēliet pietiekami daudz laika pauzēm un pārtraukumiem, kad bērns var kustēties, spēlēties un kontaktēties ar draugiem. Palīdziet noskaidrot vispiemērotāko veidu, kā sazināties ar bērniem ar invaliditāti, un izmantojiet to saziņai. Nodrošiniet rakstīšanas un zīmēšanas piederumus, jo iespēja ilustrēt stāstāmo atvieglās bērniem runāšanu ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁵³⁾ ANO CRC, *op. cit.*, 6. zemsvītras piezīme; ANO Ģenerālā asambleja, [International Covenant on Civil and Political Rights](#) [Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām], 1966. gada 16. decembris, ANO, Līgumu sērija, 999. sēj., 171. lpp.; ANO Bērna tiesību komiteja, [General comment No. 6 \(2005\): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin](#) [Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005). Rīcība attiecībā uz nepavadītiem un nošķirti bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts], 2005. gada 1. septembris, CRC/GC/2005/6; ANO Bērna tiesību komiteja (CRC), [General comment No. 12 \(2009\): The right of the child to be heard](#) [Vispārējais komentārs Nr. 12 (2009). Bērna tiesības tikt uzklautam], 2009. gada 20. jūlijs, CRC/C/GC/12; ANO Bērna tiesību komiteja (CRC), [General comment No. 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(art. 3, para. 1\)](#) [Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvērums būtu viņu intereses (3. panta 1. punkts)], 2013. gada 29. maijs, CRC/C/GC/14; Eiropas Padome, [European Convention on the Exercise of Children's Rights](#) [Eiropas Padomes Konvencija par bērnu tiesību piemērošanu], ETS Nr. 160, spēkā stāšanās 01.07.2000.

⁽⁵⁴⁾ UNHCR, [Technical Guidance: Child Friendly Procedures](#) [Tehniskās vadlīnijas – bērniem draudzīgas procedūras], 2021. gads.

1. pielikums. Papildu resursi

EUAA

Pieļauze patvēruma procedūrai un reģistrācijai

- EUAA, [*Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure*](#) [Praktiskā rokasgrāmata par informācijas sniegšanu. Pieļauze procedūrai], 2023. gada februāris.
- EASO, [*Praktiskā rokasgrāmata par reģistrāciju. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniegšana*](#), 2021. gada decembris.

Pieteikuma izskatīšana

- EUAA, [*Practical Guide on Political Opinion*](#) [Praktiskā rokasgrāmata par politiskajiem uzskatiem], 2022. gada decembris.
- EUAA, [*Practical Guide on Interviewing Applicants with Religion-based Asylum Claims*](#) [Praktiskā rokasgrāmata. Intervija ar patvēruma meklētājiem, kuru patvēruma pieprasījums balstīts uz reliģiju], 2022. gada novembris.
- EASO, [*Norādījumi par piederību noteiktai sociālajai grupai*](#), 2020. gada marts.
- EASO, [*Praktiskā rokasgrāmata. Kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai*](#), 2018. gada aprīlis.
- EASO, [*Praktiskā rokasgrāmata. Pierādījumu izvērtēšana*](#), 2015. gada marts.
- EASO, [*Praktiskā rokasgrāmata. Personiskā intervija*](#), 2014. gada decembris.

Ar bērniem saistītie resursi

- EUAA-FRA, Praktisko rīku sērija aizbildņiem par šādiem tematiem:
 - [*Pagaidu aizsardzība no Ukrainas bēgošiem bērniem bez pavadona*](#), 2022. gada novembris;
 - [*Patvēruma procedūra*](#), 2023. gada oktobris;
 - [*Pārrobežu procedūras*](#), 2023. gads.
- EASO animācijas:
 - [*Age Assessment for Children*](#) [Vecuma noteikšana – paredzēta bērniem], 2021. gads.
 - [*Age Assessment for Practitioners*](#) [Vecuma noteikšana – paredzēta speciālistiem], 2020. gads.
- EASO, [*Praktiskā rokasgrāmata par bērna interesēm patvēruma procedūrās*](#), 2019. gads.
- EASO, [*Practical Guide on Family Tracing*](#) [Praktiskā rokasgrāmata ģimenes meklēšanas jomā], 2016. gada marts.

FRA

FRA, *[Guardianship for unaccompanied children – A manual for trainers of guardians](#)* [Nepavadītu bērnu aizbildnība – rokasgrāmata aizbildņu apmācītājiem], 2023. gada 1. marts.

FRA, *[Handbook on European Law Relating to the Rights of the Child – 2022 edition](#)* [Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem bērnu tiesību jomā – 2022. gada izdevums], 2022. gada 13. aprīlis.

FRA e-apmācības materiāli, 2022. gads, pieejami tīmekļvietnē <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

FRA, *[Rokasgrāmata par Eiropas tiesībām patvēruma, robežu un imigrācijas jomā – 2020. gada izdevums](#)*, 2020. gada 17. decembris.

FRA un Eiropas Komisija, *[Bez vecāku gādības palikušu bērnu aizbildnība](#)*, 2014. gada 26. jūnijs.

FRA un Eiropas Padome, *[Fundamental rights of refugees, asylum applicants and migrants at the European borders](#)* [Bēgļu, patvēruma meklētāju un migrantu pamattiesības pie Eiropas robežām], 2020. gads.

Eiropas Aizbildnības tīkls (EGN)

Eiropas Aizbildnības tīkls, *[7 EGN Standards for the delivery of guardianship to unaccompanied children](#)* [7 EGN standarti par aizbildnības nodibināšanu nepavadītiem bērniem], 2022. gads.

Eiropas Aizbildnības tīkls, *[Children on the Move – A guide to working with unaccompanied children in Europe](#)* [Bērni kustībā – rokasgrāmata darbam ar nepavadītiem bērniem Eiropā], 2021. gada februāris.

Eiropas Aizbildnības tīkls, *[Pilot Assessment System for Guardianship](#)* [Aizbildnības novērtēšanas izmēģinājuma sistēma], 2019. gada septembris.

UNHCR

UNHCR, *[Technical Guidance: Child friendly procedures](#)* [Tehniskās vadlīnijas – bērniem draudzīgas procedūras], 2021. gads.

UNHCR, *[Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and determining the best interests of the child](#)* [Vadlīnijas par interešu nodrošināšanas procedūru – bērna interešu izvērtēšana un noteikšana], 2021. gada maijs.

UNHCR, *[Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#)*

Pamatnostādnes par starptautisko aizsardzību Nr. 8. Bērnu pieteikumi par patvēruma piešķiršanu saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu, 2009. gada 22. decembris, HCR/GIP/09/08.

UNICEF

UNICEF, [*Accelerating Inclusion of Refugee Children*](#) [Bērnu bēgļu iekļaušanas paātrināšana], 2023. gada jūnijs.

UNICEF, [*Strengthening Inclusive Social Protection Systems for Displaced Children and their Families*](#) [Iekļaujošu sociālās aizsardzības sistēmu stiprināšana], 2023. gada februāris.

UNICEF, [*Convention on the Rights of the Child: The children's version*](#) [ANO Konvencija par bērna tiesībām – versija bērniem], 2019. gads.

UNICEF, [*A Right to be Heard*](#) [Tiesības tikt uzklautam], 2018. gada decembris.

UNICEF, [*Community-based Mental Health and Psychosocial Support in Humanitarian Settings*](#) [Psihosociālais atbalsts humānās palīdzības vidē], 2018. gada augusts.

Starptautiskā Migrācijas organizācija

Starptautiskā Migrācijas organizācija, [*Caring for unaccompanied migrant children*](#) Nepavadītu bērnu migrantu aprūpe – rīkkopa kultūras sensitivitātes veicināšanai, rūpējoties par nepavadītiem bērniem migrantiem, 2022. gads.

Starptautiskā Migrācijas organizācija, Cilvēku tirdzniecība – aizsardzība un palīdzība cietušajiem, e-apmācības kurss ar elastīgu grafiku, pieejams tīmekļvietnē [*E-Campus*](#).

Eiropas Padome

Eiropas Padome, Ministru komitejas [*Recommendation CM/Rec\(2022\)22*](#) [Ieteikums CM/Rec(2022)22] dalībvalstīm par cilvēktiesību principiem un pamatnostādņēm attiecībā uz vecuma noteikšanu migrācijas kontekstā un tā paskaidrojuma raksts, pieņemts 2022. gada 14. decembrī.

Eiropas Padome, Ministru komitejas [*Recommendation CM/Rec\(2019\)11*](#) [Ieteikums CM/Rec(2019)11] dalībvalstīm par efektīvu aizbildnību nepavadītiem un no ģimenes nošķirti bērniem migrācijas kontekstā, pieņemts 2019. gada 11. decembrī.

Eiropas Padome, [*How to convey child friendly information to children in migration: a handbook for frontline professionals*](#) [Kā sniegt bērniem draudzīgu informāciju bērniem migrantiem – rokasgrāmata pirmās līnijas speciālistiem], 2018. gada decembris.

Attēlu saraksts

1. attēls. Aizsardzības veidi.....	10
2. attēls. Saikne starp pamattiesībām un patvēruma tiesībām	12
3. attēls. Konvencijas par bērna tiesībām četri galvenie saistošie principi.....	17

